

Fframwaith arolygu ar gyfer gwasanaethau maethu awdurdodau lleol

Cyflwyniad

Mae'r fframwaith arolygu hwn yn gymwys i wasanaethau maethu awdurdodau lleol.

Mae'n seiliedig ar yr egwyddorion a nodir yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ("Deddf 2014") a chafodd ei greu'n benodol drwy ddefnyddio Rheoliadau Gwasanaethau Maethu Awdurdodau Lleol (Cymru) 2018¹, fel y'u diwygiwyd² a'r cod ymarfer cysylltiedig.

Gweithredu ar sail hawliau

Mae'r fframwaith arolygu hwn yn ystyried ein hymrwymiad i hybu a chynnal hawliau plant sy'n defnyddio gwasanaethau gofal a chymorth. Mae hyn yn cynnwys hawliau'r bobl a nodir yn y fframweithiau cyfreithiol canlynol (ond heb fod yn gyfyngedig iddynt):

- Deddf Hawliau Dynol 1998³
- Deddf Cydraddoldeb 2010⁴
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP)⁵
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau⁶
- Deddf Galluedd Meddyliol 2005⁷
- Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid⁸
- Safonau'r Gymraeg⁹

Ceir rhagor o wybodaeth am ein hymrwymiad i gynnal hawliau dynol fel rhan o'n gwaith arolygu ar ein gwefan.¹⁰

Llesiant ac arolygu

Mae ein dull arolygu'n ystyried egwyddorion Deddf 2014 a'r diffiniad cyfreithiol o'r gair "llesiant".

¹ <http://www.legislation.gov.uk/wsi/2018/1339/contents>

² <http://www.legislation.gov.uk/wsi/2019/545/contents/made/welsh>

³ <https://www.equalityhumanrights.com/cy/human-rights/y-ddeddf-hawliau-dynol>

⁴ www.gov.uk/guidance/equality-act-2010-guidance

⁵ www.gov.uk/government/publications/united-nations-convention-on-the-rights-of-the-child-uncrc/how-legislation-underpins-implementation-in-england

⁶ <https://www.equalityhumanrights.com/cy/ein-gwaith-hawliau-dynol/monitoring-and-promoting-un-treaties/y-confensiwn-ar-hawliau-personau-ag>

⁷ www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/9/contents

⁸ Caiff y rhain eu disodli gan Drefniadau Amddiffyn Rhyddid maes o law

⁹ <http://www.legislation.gov.uk/cy/wsi/2015/996/schedule/1/made/welsh>

¹⁰ <https://gweddi.gov.wales/docs/cssiw/general/170309humanrightscy.pdf>

Prif ffocws yr arolygiad yw ystyried y canlyniadau llesiant cenedlaethol. Mae'r fframwaith yn helpu arolygwyr i ystyried tystiolaeth o'r ffordd y mae'r gwasanaeth yn galluogi'r plant y mae'n eu cynorthwyo i gyflawni ei ganlyniadau llesiant.

Mae'r fframwaith arolygu hwn yn mapio Rheoliadau 2018 a'r cod ymarfer cysylltiedig o dan dair thema, sef 'Gofal a Chymorth', 'Arwain a Rheoli' ac 'Yr Amgylchedd'.

Credwn y bydd y graddau y cyflawnir canlyniadau llesiant plant yn seiliedig ar effeithiolrwydd y trefniadau sydd ar waith gan ddarparwyr o dan themâu 'Gofal a Chymorth', 'Arwain a Rheoli' ac 'Yr Amgylchedd'.

Lle y bydd canlyniadau plant yn wael, bydd angen i ni ystyried y rhesymau dros hyn drwy'r llinellau ymholi yn y fframwaith.

Bydd arolygwyr yn cynnal eu harolygiadau drwy ystyried ein themâu arolygu, sef 'Llesiant', 'Gofal a Chymorth', 'Arwain a Rheoli' ac 'Yr Amgylchedd', ac adrodd arnynt.

Beth yw llesiant**Canlyniadau llesiant cenedlaethol****Llinell Ymholi**

		GaCh	AaRh	AMG
1. Sicrhau hawliau a hawlogaethau	- Rwy'n gwybod ac yn deall pa ofal, cymorth a chyfleoedd sydd ar gael ac yn eu defnyddio er mwyn fy helpu i sicrhau fy llesiant. - Gallaf gael gafael ar y wybodaeth gywir, pan fydd ei hangen arnaf, yn y ffordd rwyf am ei chael a defnyddio'r wybodaeth hon i reoli a gwella fy llesiant. - Caf fy nhrin ag urddas a pharch ac rwy'n trin eraill yn yr un ffordd. - Caiff fy llais ei glywed a gwrandewir arno. - Caiff fy amgylchiadau unigol eu hystyried. - Rwy'n siarad drosof fy hun ac yn cyfrannu at y penderfyniadau sy'n effeithio ar fy mywyd neu mae gennyf rywun a all wneud hynny drosof.	1-3	4-6 9-11 16	17
2. Iechyd corfforol, iechyd meddwl a llesiant emosiynol. Hefyd yn achos plant: Datblygiad corfforol, deallusol, emosiynol, cymdeithasol ac ymddygiadol	- Rwy'n iach ac yn weithgar ac yn gwneud pethau i gadw fy hun yn iach. - Rwy'n hapus ac yn gwneud pethau sy'n fy ngwneud yn hapus. - Caf y gofal a'r cymorth cywir, cyn gynted â phosibl.	1-3	4-10 16	
3. Amddiffyn rhag camdriniaeth ac esgeulustod	- Rwy'n ddiogel ac yn cael fy amddiffyn rhag camdriniaeth ac esgeulustod. - Caf gymorth i amddiffyn y bobl sy'n bwysig i mi rhag camdriniaeth ac esgeulustod. - Caf wybodaeth am sut i leisio fy mhryderon.	1-3	4-8 11-16	17
4. Addysg, hyfforddiant a gweithgareddau hamdden	- Rwy'n gallu dysgu a datblygu i'm llawn botensial. - Rwy'n gwneud y pethau sy'n bwysig i mi.	1, 2	4-6 10, 11, 13, 16	
5. Perthnasoedd domestig, teuluol a phersonol	- Rwy'n perthyn. - Rwy'n cyfrannu at berthnasoedd diogel ac iach ac yn eu mwynhau.	1, 2, 3	4-6 9, 11-12, 16	
6. Cyfraniad a wneir at y gymdeithas	- Rwy'n ymgysylltu â'm cymuned ac yn cyfrannu ati. - Teimlaf fy mod yn cael fy ngwerthfawrogi mewn cymdeithas	1, 2	11, 16	

7. Llesiant cymdeithasol ac economaidd.	• Rwy'n cyfrannu at fy mywyd cymdeithasol a gallaf fod gyda'r bobl a ddewisaf. • Nid wyf yn byw mewn tlodi. • Caf gymorth i weithio. • Caf yr help sydd ei angen arnaf i dyfu a bod yn annibynnol. • Caf ofal a chymorth drwy gyfrwng y Gymraeg os bydd angen hynny arnaf.	1, 2	4-6 10, 11, 13, 16	17
8. Addasrwydd llety preswyl	• Rwy'n byw mewn cartref sy'n fy helpu orau i sicrhau fy llesiant.	1-3	4-6, 10, 16	17

Gofal a Chymorth

Maes Asesu		Llinell ymholi	Rhif y Dudalen
1	Safonau gofal a chymorth	Llinell Ymholi 1: Y graddau y darperir gofal a chymorth i'r plant yn unol â'u cynllun gofal a chymorth mewn ffordd sy'n cynnal, amddiffyn a hyrwyddo diogelwch a llesiant y plentyn. (Rheoliad 13-14, 16-18)	8-11
2	Cael gafael ar wasanaethau iechyd a gwasanaethau eraill	Llinell Ymholi 2: Y graddau y mae'r plant sy'n cael eu lleoli â rhieni maeth yn cael cymorth i gael gafael ar wasanaethau gofal iechyd a gwasanaethau eraill er mwyn cynnal eu hiechyd, eu datblygiad a'u llesiant yn barhaus. (Rheoliad 26-27)	11-12
3	Diogelu	Llinell Ymholi 3: Y graddau y mae gan ddarparwyr y mecanweithiau ar waith i ddiogelu plant sy'n agored i niwed y darperir gofal a chymorth ar eu cyfer. (Rheoliad 19-25)	13-15

Arwain a Rheoli

	Maes Asesu	Llinell ymholi	Rhif y Dudalen
4	Llywodraethu cyffredinol	Llinell Ymholi 4: Y graddau y mae'r darparwr yn rhoi trefniadau llywodraethu ar waith er mwyn helpu i sicrhau bod y gwasanaeth yn gweithredu'n hwylus ac i sicrhau bod sylfaen gadarn ar gyfer darparu gofal a chymorth o ansawdd da i blant a rhieni maeth sy'n defnyddio'r gwasanaeth er mwyn galluogi'r plant i gyflawni eu canlyniadau personol. <i>(Rheoliad 3, 10)</i>	16-17
5	Datganiad o ddiben	Llinell Ymholi 5: Y graddau y mae'r gwasanaeth yn cael ei ddarparu yn unol â'r datganiad o ddiben. <i>(Rheoliad 4, 5)</i>	18
6	Sicrhau ansawdd	Llinell Ymholi 6: Y graddau y mae trefniadau ar waith i sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei oruchwylio'n effeithiol, drwy brosesau sicrhau ansawdd parhaus sy'n adolygu safonau gofal a chydymffurfiaeth â rheoliadau a bod y wybodaeth a'r safbwyntiau a gesglir yn cael eu defnyddio er mwyn datblygu a gwella'r gwasanaeth yn barhaus. <i>(Rheoliad 6, 46-48, 51-52)</i>	19-21
7	Diwylliant	Llinell Ymholi 7: Y graddau y mae'r darparwr yn gweithredu diwylliant o fod yn agored, yn ddidwyll ac yn onest ar bob lefel ac yn sicrhau bod achosion posibl o wrthdaro buddiannau yn cael eu rheoli mewn ffordd agored. <i>(Rheoliad 11, 38)</i>	22
8	Gwybodaeth	Llinell Ymholi 8: Y graddau y gall plant, rhieni maeth a darpar rieni maeth gael gafael ar wybodaeth am y gwasanaeth er mwyn eu galluogi i feithrin dealltwriaeth glir ohono a bod cofnodion sy'n ymwneud â'r ffordd y caiff y gwasanaeth ei ddarparu yn gywir, yn hygyrch ac ar gael i'r plant a'u cynrychiolwyr. <i>(Rheoliad 12, 37, 50)</i>	23-24
9	Staffio	Llinell Ymholi 9: Y graddau y mae plant a rhieni maeth yn cael cymorth gan wasanaeth sy'n darparu nifer briodol o staff addas sydd â'r wybodaeth, y cymhwysedd, y sgiliau a'r cymwysterau er mwyn	25-29

		darparu gwasanaeth sydd ei angen i gyflawni canlyniadau personol y plentyn. (Rheoliad 7-9, 28-33)	
10	Chwythu'r chwiban	Llinell Ymholi 10: Y graddau y mae pobl sy'n gweithio yn y gwasanaeth yn cael eu cefnogi i leisio pryderon am y gwasanaeth drwy weithdrefnau chwythu'r chwiban. (Rheoliad 40, 53)	30-31
11	Rheoli arian unigolyn	Llinell Ymholi 11: Y graddau y mae plant yn cael eu cefnogi i reoli eu harian. (Rheoliad 45)	32
12	Cwynion	Llinell Ymholi 12: Y graddau y mae'r gwasanaeth yn hyrwyddo polisi a gweithdrefn gwyno hawdd i bobl eu defnyddio ac yn dangos ei fod yn dysgu yn sgil cwynion i wella'r gwasanaeth. (Rheoliad 39, 49)	33-34
13	Cymorth i rieni maeth	Llinell Ymholi 13: Y graddau y mae rhieni maeth yn cael y wybodaeth, yr hyfforddiant, y cyngor a'r cymorth sydd eu hangen arnynt a'u goruchwyllo'n briodol, er mwyn diwallu anghenion gofal a chymorth y plant sydd wedi'u lleoli gyda nhw. (Rheoliad 15, 41-44)	35-36

Yr Amgylchedd

Maes Asesu		Llinell ymholi	Rhif y Dudalen
14	Yr Amgylchedd Cyffredinol	Llinell Ymholi 14: Y graddau y mae darparwyr yn sicrhau bod gofal a chymorth yn cael eu darparu ar gyfer plant mewn lleoliad ac amgylchedd â chyfleusterau a, lle y bo hynny'n berthnasol, ag unrhyw gyfleusterau ac offer sy'n hyrwyddo cyflawni eu canlyniadau personol. (Rheoliad 34-36)	37

Llinell Ymholi 1: Y graddau y mae plant yn cael gofal a chymorth drwy wasanaeth sydd wedi'i gynllunio drwy ymgynghori â phlant a rhieni maeth ac sy'n ystyried dymuniadau personol y plentyn, ei ddyheadau a'i ganlyniadau ac unrhyw risgiau ac anghenion arbenigol sy'n llywio ei ofal a'i gymorth. **(Rheoliad 13-14, 16-18)**

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 13 – Safonau gofal a chymorth i blant

- Bydd disgwyliadau'r darparwr o ran y safonau gofal a chymorth y mae'n rhaid i riant maeth eu rhoi i blant sy'n cael eu lleoli gyda hwy yn cael eu nodi'n glir yn y datganiad o ddiben.
- Bydd polisïau a gweithdrefnau yn gefn i'r broses o gyflawni canlyniadau personol y plentyn.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod y gwasanaeth yn ymatebol ac yn rhagweithiol wrth nodi a lliniaru risgiau.
- Bydd rhieni maeth yn cael gwybodaeth am anghenion y plentyn yn unol â chynllun gofal a chymorth / cynllun llwybr y plentyn.
- Cefnogir rhieni maeth i geisio cyngor meddygol a chymorth proffesiynol arall i blentyn (lle bo'n briodol) neu wneud atgyfeiriad at yr awdurdod lleoli lle bo angen mewn ffordd amserol.
- Cefnogir rhieni maeth, trwy oruchwyliaeth a hyfforddiant, i sicrhau eu bod yn darparu gofal a chymorth o ansawdd uchel i ddiwallu anghenion gofal a chymorth y plentyn a sicrhau ei fod yn cyflawni ei ganlyniadau personol. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:
 - Darparu gofal priodol i blentyn sydd wedi cael ei gam-drin;
 - sgiliau gofalu diogel;
 - adnabod arwyddion camdriniaeth;
 - hybu a chynnal hunan-barch plentyn;
 - cymorth ymddygiadol cadarnhaol;
 - cymorth cyntaf sylfaenol
 - hybu iechyd.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod y cymorth y maent yn ei ddarparu'n galluogi'r rhieni maeth i ddarparu gofal a chymorth o ansawdd da i'r plant y maent yn eu maethu. Bydd hyn yn cynnwys gofal a chymorth mewn perthynas â'r canlynol yn achos y plentyn:
 - llesiant corfforol, meddyliol ac emosiynol;
 - anghenion diwylliannol, crefyddol, cymdeithasol neu ysbrydol;
 - anghenion o ran addysg, hyfforddiant a hamdden;
 - perthnasoedd personol a theuluol;

- y gallu i reoli eu bywyd bob dydd;
- datblygiad deallusol, emosiynol ac ymddygiadol;
- hawliau a'i hawliadau, yn enwedig mewn perthynas â Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn;
- amddiffyn rhag camdriniaeth ac esgeulustod.
- Cefnogir rhieni maeth i alluogi'r plentyn i fod mor annibynnol ag sy'n ymarferol.
- Cefnogir plant a rhieni maeth pan ddaw'r lleoliad i ben, a hynny pan fydd hyn wedi'i gynllunio neu mewn argyfwng.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod plant yn cael cefnogaeth ar gyfer dod yn oedolion ac ar gyfer gadael gofal, yn unol â'r canllawiau cenedlaethol.

Cod Ymarfer – Rheoliad 14 – Gwybodaeth ar gyfer y plant

- Bydd darparwyr yn cefnogi rhieni maeth i sicrhau bod plant yn gallu cymryd rhan mewn cynllunio ac adolygu gofal yn ystod eu lleoliad maeth a gwneud penderfyniadau am y ffordd y darperir gofal a chymorth iddynt.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod rhieni maeth yn cael yr wybodaeth y mae arnynt ei hangen i ddarparu gofal a chymorth i'r plentyn o ddydd i ddydd yn unol â chynllun gofal a chymorth / cynllun llwybr a chanlyniadau personol y plentyn.
- Bydd gan ddarparwyr drefniadau i alluogi plant i ddeall yr wybodaeth a ddarperir ar eu cyfer.
- Bydd darparwyr yn rhoi trefniadau ar waith i alluogi plant i gael gafael ar wasanaethau eirioli neu grwpiau hunaneirioli perthnasol (os dymunant) ac i gefnogi eu hanghenion cyfathrebu i'w galluogi i wneud penderfyniadau am eu bywydau.

Cod Ymarfer – Rheoliad 16 – Iaith a chyfathrebu

- Bydd gan ddarparwyr drefniadau i helpu rhieni maeth ag anghenion iaith y plentyn yn unol â'r datganiad o ddiben. Os bydd angen, bydd hyn yn cynnwys rhoi camau ar waith i sicrhau bod y plentyn yn gallu cyfathrebu'n ystyrlon â'i rhieni maeth. Mae hyn yn cynnwys:
 - cyfathrebu â'i plentyn mewn iaith sy'n unol â'i angen a/neu ei ddewis;
 - mynediad, lle bo'n briodol, at ddulliau cyfathrebu ychwanegol fel y System Gyfathrebu Cyfnewid Lluniau (PECS), Triniaeth ac Addysg i Blant ac Awtistiaeth ac Anawsterau Cyfathrebu Cysylltiedig (T EACCH), Makaton, ac iaith Arwyddion Prydain.
- Bydd darparwyr yn nodi anghenion cyfathrebu unigolyn wrth benderfynu a all y gwasanaeth maethu ddiwallu ei anghenion.
- Gall plant ddeall staff pan fyddant yn cyfathrebu â hwy.
- Bydd gan ddarparwyr drefniadau i sicrhau bod y cymhorthion a'r cyfarpar sydd eu hangen i gefnogi anghenion cyfathrebu'r plentyn ar gael, yn hygyrch, yn cael eu cynnal a'u cadw'n dda a bod y rhieni maeth yn gwybod sut i'w defnyddio.
- Bydd darparwyr yn gallu cynnig eu gwasanaethau yn Gymraeg i blant neu rieni maeth y mae'r Gymraeg yn iaith gyntaf

iddynt, neu byddant yn gweithio tuag allu gwneud hynny.

Cod Ymarfer – Rheoliad 17 – Parch a sensitifrwydd

- Bydd darparwyr yn sicrhau bod plant a rhieni maeth yn ymwybodol o'u hawliau a'u hawliadau o dan y gyfraith, ac o dan bolisiâu cydraddoldeb ac amrywiaeth y darparwr.
- Bydd darparwyr yn cefnogi rhieni maeth i sicrhau bod y plant:
 - yn cael gwrandawriad teg a bod pobl yn cyfathrebu â hwy mewn ffordd gwrtais a pharchus a bod eu hanghenion gofal a chymorth yn cael eu blaenoriaethu gan riant maeth;
 - yn cael eu trin gyda pharch ac yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi.
- Os dymunant, bydd plant a rhieni maeth yn cael eu hannog i gyfrannu eu barn ynglŷn â'r ffordd y mae'r gwasanaeth yn cael ei redeg.

Cod Ymarfer – Rheoliad 18 – Dyletswydd i hybu cyswllt

- Cefnogir rhieni maeth i alluogi'r plentyn i gynnal a meithrin cysylltiadau a chyfeillgarwch teuluol yn unol â chynllun gofal a chymorth / cynllun llwybr y plentyn.
- Lle bo angen, cefnogir rhieni maeth i ddelio ag unrhyw faterion cyswllt anodd a allai godi neu unrhyw ofynion teithio sydd eu hangen.
- Cefnogir rhieni maeth i ddeall unrhyw gyfyngiadau at gyswllt er mwyn amddiffyn y plentyn rhag unrhyw risg i'w ddiogelwch neu ei lesiant.

Llinell Ymholi 2: Y graddau y mae'r plant sy'n cael eu lleoli â rhieni maeth yn cael cymorth i gael gafael ar wasanaethau gofal iechyd a gwasanaethau eraill er mwyn cynnal eu hiechyd, eu datblygiad a'u llesiant yn barhaus. **(Rheoliad 26-27)**

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 26 – Mynediad i wasanaethau iechyd

- Bydd gan ddarparwyr drefniadau i sicrhau bod iechyd a llesiant plant a leolir gyda rhieni maeth yn cael ei hybu. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:
 - helpu rhieni maeth i sicrhau bod plentyn yn iach ac yn egniol;
 - cefnogi rhieni maeth i sicrhau bod plentyn yn cael ei ofrestru â meddyg teulu;
 - darparu gwybodaeth feddygol gyfredol i'r rhieni maeth a'u helpu i sicrhau bod plentyn yn cael mynediad at wasanaethau gofal sylfaenol eraill neu wasanaethau arbenigol eraill yn ôl y gofyn, mewn modd amserol;
 - lle bo hynny'n briodol, helpu rhieni maeth i sicrhau bod plentyn yn cael yr archwiliadau synhwyraidd perthnasol ac yn cael cymorth i gael mynediad at adolygiadau;
 - cefnogi rhieni maeth i sicrhau bod unrhyw gymhorthion, cymhorthion clyw, sbectol, etc y mae ar blentyn eu hangen yn cael eu caffael a'u cynnal yn briodol er mwyn cael eu defnyddio'n effeithiol;
 - helpu rhieni maeth i wneud yn siŵr bod plant yn cymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n gysylltiedig â hybu iechyd, lle bo hynny'n briodol;
 - helpu rhieni maeth i adnabod anghenion emosiynol plant ac ymateb yn gadarnhaol i'r anghenion hynny, yn enwedig pan fydd y plentyn yn wynebu anhawster, er enghraifft os yw'n teimlo'n unig, yn drallodus, yn mynd drwy gyfnod pontio neu brofedigaeth, neu'n teimlo'n bryderus, yn isel neu'n dioddef o fathau eraill o salwch meddwl.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod rhieni maeth yn cadw cofnodion yn ymwneud ag ymgynghoriadau proffesiynol (gan gynnwys, lle bo modd, unrhyw ganlyniadau a ddeilliodd ohonynt) a hefyd bod gohebiaeth berthnasol, os yw ar gael, yn cael ei chynnal fel bod cofnod iechyd cyfredol a chynhwysfawr ar gael ar gyfer y plentyn.
- Bydd polisi a gweithdrefn ar waith ar weinyddu meddyginiaethau gan rieni maeth, yn unol ag unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol cyfredol. Bydd hyn yn cynnwys rôl a chyfrifoldebau'r rhiant maeth, gwasanaeth maethu'r awdurdod lleol a (lle bo'n briodol) yr awdurdod ardal o ran helpu'r plentyn i gael meddyginiaeth ac i'w chymryd.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod rhieni maeth yn gwybod am y polisi a'r weithdrefn ar weinyddu meddyginiaethau ac yn eu deall.

Cod Ymarfer – Rheoliad 27 – Addysg, cyflogaeth a gweithgareddau hamdden

- Bydd gan ddarparwyr drefniadau i sicrhau bod cyrhaeddiad addysgol a gweithgarwch hamdden plant a leolir gyda rhieni maeth yn cael eu hybu, yn unol â chynllun gofal a chymorth / cynllun llwybr y plentyn, gan gynnwys y cynllun addysg personol. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:
 - helpu rhieni maeth i fod yn rhan o'r gwaith o asesu, cynllunio ac adolygu anghenion addysgol plentyn, gan gynnwys unrhyw anghenion dysgu ychwanegol, gan gyfrannu yn ôl yr angen at unrhyw gynllun addysg personol;
 - cefnogi'r rhiant maeth i ddeall ei rôl o ran ymgysyllgu ag ysgol y plentyn (neu leoliad addysgol arall);
 - helpu rhieni maeth i sicrhau bod plentyn yn cymryd rhan yn llawn mewn addysg;
 - helpu rhieni maeth i gyflawni potensial plentyn a gwneud pethau sydd o bwys i'r plentyn ac sy'n ei wneud yn hapus. Gall hyn gynnwys eu helpu i gymryd rhan mewn gweithgareddau hamdden, datblygu a chynnal diddordebau, ymuno â gweithgareddau yn y gymuned a gwirfoddoli.
- Lle bo'n berthnasol, bydd gan ddarparwyr drefniadau i fonitro cyrhaeddiad addysgol a chynnydd plentyn a leolir gyda rhiant maeth, ynghyd â'i bresenoldeb yn yr ysgol.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod trefniadau ar waith i helpu'r plant i baratoi at annibyniaeth a bod yn oedolyn. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:
 - cefnogi rhieni maeth i helpu plant i ddatblygu'r sgiliau, y cymhwysedd a'r wybodaeth angenrheidiol ar gyfer byw fel oedolion;
 - rhoi hyfforddiant a chymorth i rieni maeth i'w galluogi i roi cymorth ac arweiniad effeithiol i berson ifanc sy'n paratoi i symud i le byw annibynnol neu led-annibynnol;
 - sicrhau bod pob person ifanc sy'n paratoi i symud i le byw annibynnol neu led-annibynnol yn cael ei annog i gymryd rhan weithredol yn y broses o ddatblygu eu Cynllun Llwybr a'i roi ar waith.

Llinell Ymholi 3: Y graddau y mae gan ddarparwyr y mecanweithiau ar waith i ddiogelu plant sy'n agored i niwed y darperir gofal a chymorth ar eu cyfer. (**Rheoliad 19-25**)

Sut beth yw da***Cod Ymarfer – Rheoliad 19 – Diogelu – gofynion cyffredinol***

- Pan fydd lleoliad yn dechrau, rhoddir gwybodaeth i'r plentyn am ddiogelu, sut mae lleisio pryder, gan ddweud wrtho fod cymorth ar gael i'w alluogi i wneud hynny.
- Gall staff a rhieni maeth gael gafael ar bolisïau a gweithdrefnau diogelu sydd wedi'u diweddarau.
- Bydd staff a rhieni maeth yn cael hyfforddiant perthnasol i'w rôl, i'w galluogi i ddeall eu cyfrifoldeb i ddiogelu ac amddiffyn plant agored i niwed. Bydd hyn yn cynnwys trefniadau diogelu mewnol a lleol gan gynnwys sut mae lleisio pryder (chwythu'r chwiban).
- Bydd y staff yn cael eu hyfforddi'n gyson yn unol â'r argymhellion diogelu lleol.
- Bydd y staff yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau unigol am leisio pryder er mwyn sicrhau diogelwch a llesiant plant.
- Bydd darparwyr yn rhoi cymorth i staff sydd am leisio pryder ynghylch diogelu (chwythu'r chwiban).
- Bydd darparwyr yn gweithio mewn partneriaeth ag asiantaethau a gweithwyr proffesiynol perthnasol eraill i asesu a rheoli unrhyw risg i blant sy'n defnyddio'r gwasanaeth.
- Bydd cofnodion ynghylch atgyfeiriadau a chanlyniadau diogelu'n cael eu cadw er mwyn gallu goruchwyllo diogelu o fewn y gwasanaeth a chraffu arno. Rhaid i'r rheolwr oruchwyllo'r gwaith o ddiogelu plant agored i niwed, a rhaid i hynny ddigwydd o fewn y strwythur llywodraethu, gyda threfniadau ar gyfer trosolwg ar lefel prif swyddog.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod canlyniadau sy'n codi wrth atgyfeirio unrhyw achos yn ymwneud â diogelwch yn cael ei gyfleu i'r plentyn mewn dull sy'n briodol i'w oed a lefel ei ddealltwriaeth, gan ystyried unrhyw gyflwr penodol a/neu anghenion cyfathrebu.

Cod Ymarfer – Rheoliad 20 – Polisïau a gweithdrefnau diogelu

- Bydd polisi a gweithdrefnau diogelu cyfredol ar waith.
- Bydd y polisïau a'r gweithdrefnau diogelu yn cyd-fynd â'r ddeddfwriaeth gyfredol, y canllawiau cenedlaethol a'r gweithdrefnau diogelu lleol ar gyfer plant.
- Bydd y polisi a'r gweithdrefnau diogelu yn cynnwys rolau unigol a chyfrifoldebau staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth, o ran nodi, derbyn a rhoi gwybod am honiadau o gam-drin, esgeulustod neu driniaeth amhriodol neu amheuaeth o gam-drin, esgeulustod neu driniaeth amhriodol. Bydd hyn yn cynnwys cyfarwyddiadau i'r staff am y camau i'w cymryd a'r

mecanweithiau ar gyfer cyfeirio pobl at yr awdurdod lleoli ac at bartneriaid ac asiantaethau perthnasol eraill.

- Bydd y polisi a'r gweithdrefnau diogelu'n cynnwys rôl a chyfrifoldebau rheini maeth mewn perthynas â honiadau neu ddatgeliadau, gan unrhyw blentyn yng nghartref y rhiant maeth, o gamdriniaeth neu driniaeth amhriodol o unrhyw blentyn yng nghartref y rhiant maeth. Bydd hyn yn cynnwys sut i roi gwybod am honiadau o'r fath neu eu datgelu i Arolygiaeth Gofal Cymru.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod plant yn cael gwybod am eu hawl i gael gwasanaethau eirioli proffesiynol annibynnol.

Cod Ymarfer – Rheoliad 21 – Defnyddio rheolaeth ac ataliaeth yn briodol

- Bydd polisi a gweithdrefnau ar waith ynghylch defnydd priodol o reoli ac atal. Bydd y rhain yn nodi:
 - y disgwyliad ar rieni maeth y bydd unrhyw ddefnydd o ddulliau rheoli neu atal yn adlewyrchu'r ddeddfwriaeth a'r canllawiau cenedlaethol cyfredol;
 - y gofyniad i gael hyfforddiant ar ddulliau rheoli neu atal, cyn defnyddio unrhyw ddulliau o'r fath.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod rhieni maeth yn mynd ati mewn ffordd gadarnhaol ac adeiladol i hybu ymddygiad plentyn. Bydd unrhyw ddull o hybu ymddygiad plentyn yn gyson â
 - diwallu anghenion gofal a chymorth y plentyn;
 - llesiant aelodau eraill o aelwyd y rhiant maeth y gallai'r lleoliad a wneir effeithio arnynt.
- Bydd staff a rheini maeth yn ymwybodol o'r polisi a'r gweithdrefnau ynghylch defnyddio rheoli ac atal yn briodol, a byddant yn eu deall.
- Bydd rhieni maeth yn cael hyfforddiant ar gymorth ymddygiad sy'n berthnasol i'w rôl er mwyn sicrhau mai dim ond yn rhagweithiol a phan fydd hynny'n gwbl angenrheidiol y defnyddir unrhyw ddulliau rheoli neu atal, a hynny'n unol â'r canllawiau cenedlaethol cyfredol.
- Bydd staff a rhieni maeth yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf am y polisi a'r gweithdrefnau, yn unol ag unrhyw newidiadau i ganllawiau a deddfwriaeth.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod ganddynt drefniadau sy'n eu galluogi i wirio, pryd bynnag y bydd rhieni maeth yn defnyddio dulliau rheoli neu atal:
 - nad yw ond yn cael ei defnyddio fel rhan o ddull rhagweithiol i roi cymorth ar gyfer ymddygiad;
 - ei bod yn gymesur â'r risg o niwed ac â difrifoldeb y niwed hwnnw i'r plentyn sy'n cael gofal a chymorth neu i rywun arall;
 - yn ystyried yr asesiad o anghenion y plentyn;
 - yn dilyn y ddeddfwriaeth a'r canllawiau cyfredol.
- Bydd darparwyr yn monitro ac adolygu'n rheolaidd yr ymagwedd at ddulliau atal a chyfyngu a'r ffordd y caiff y dulliau hyn eu defnyddio gan rieni maeth, gan adrodd am hyn o fewn eu fframwaith llywodraethu. Mae hyn yn cynnwys:
 - manylion y digwyddiad a'r camau gweithredu a gymerwyd mewn ymateb iddo;

- digon o fanylion i alluogi cynnal dadansoddiad ac adolygiad o anghenion gofal a chymorth y plentyn yn ogystal â llywio adolygiad ehangach o'r gwasanaeth a ddarperir.
- Bydd gan ddarparwyr drefniadau ar waith i sicrhau bod achosion o reoli ac atal yn cael eu cofnodi a'u hysbysu gan rieni maeth o fewn 24 awr.
- Bydd cofnodion ar ddefnyddio dulliau rheoli ac atal yn cael eu hadolygu, a bydd adrodd yn eu cylch o fewn yr adolygiad o ansawdd gofal.

Cod Ymarfer – Rheoliad 22 – Gwaharddiad ar ddefnyddio cosb gorfforol – cyfeiriwch at Reoliad 22.

Cod Ymarfer – Rheoliad 23 – Amddifadu o ryddid

- Bydd gan ddarparwyr drefniadau i sicrhau bod rhieni maeth yn ymwybodol bod rhaid iddynt weithredu bob amser yn unol â'r ddeddfwriaeth gyfredol a'r canllawiau perthnasol ar ddiogelu rhag amddifadu o ryddid.
- Bydd staff a, lle bo'n briodol, rhieni maeth, yn cael eu hyfforddi ar adegau priodol ac yn unol ag unrhyw newidiadau i ddeddfwriaeth a chanllawiau ar ddiogelu rhag amddifadu o ryddid.

Cod Ymarfer – Rheoliad 24 – Polisi a gweithdrefnau ar fwlio

- Bydd polisi atal bwllo ar waith.
- Bydd y polisi'n cyd-fynd â'r ddeddfwriaeth a'r canllawiau cenedlaethol cyfredol.
- Bydd y polisi yn cynnwys rolau unigol a chyfrifoldebau staff ac eraill sy'n gweithio i'r gwasanaeth, a chyfrifoldebau rhieni maeth, o ran nodi, derbyn a rhoi gwybod am honiadau o fwlio. Bydd hyn yn cynnwys cyfarwyddiadau i'r staff am y camau i'w cymryd a'r mecanweithiau ar gyfer atgyfeirio i bartneriaid ac asiantaethau perthnasol.

Cod Ymarfer – Rheoliad 25 – Gweithdrefnau pan yw plentyn yn absennol heb ganiatâd

- Bydd gweithdrefn ar waith ar gyfer pan fydd plentyn yn absennol heb ganiatâd.
- Bydd y weithdrefn yn cyd-fynd â'r ddeddfwriaeth a'r canllawiau cenedlaethol cyfredol.
- Bydd y weithdrefn yn cynnwys rolau unigol a chyfrifoldebau staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth maethu, a'r rhieni maeth, o ran rhoi gwybod pan fydd plentyn yn absennol heb ganiatâd. Bydd hyn yn cynnwys cyfarwyddiadau i'r staff am y camau i'w cymryd a'r mecanweithiau ar gyfer atgyfeirio i bartneriaid ac asiantaethau perthnasol.

Llinell Ymholi 4: Y graddau y mae'r darparwr yn rhoi trefniadau llywodraethu ar waith er mwyn helpu i sicrhau bod y gwasanaeth yn gweithredu'n hwylus ac i sicrhau bod sylfaen gadarn ar gyfer darparu gofal a chymorth o ansawdd da i blant a rhieni maeth sy'n defnyddio'r gwasanaeth er mwyn galluogi'r plant i gyflawni eu canlyniadau personol. **(Rheoliad 3, 10)**

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 3 – Gofynion mewn perthynas â darparu gwasanaeth maethu'r awdurdod lleol

- Mae gan ddarparwyr drefniadau clir i oruchwylio a llywodraethu'r gwasanaeth er mwyn sefydlu, datblygu a gwreiddio diwylliant sy'n sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i blant sy'n defnyddio'r gwasanaeth ac sy'n bodloni gofynion y Rheoliadau. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:
 - polisïau a gweithdrefnau i gyflawni nodau'r datganiad o ddiben ac i roi plant yng nghanol y gwasanaeth;
 - systemau ar gyfer monitro ac adolygu sy'n cefnogi arferion sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac sy'n galluogi plant i gyflawni eu canlyniadau personol;
 - prosesau i sicrhau bod gofal a chymorth yn cael eu darparu mewn ffordd gyson a dibynadwy;
 - trefniadau staffio diogel, wedi'u hategu gan ddatblygiad proffesiynol, i ddiwallu anghenion gofal a chymorth plant ac i gefnogi rhieni maeth;
 - systemau ansawdd ac archwilio i adolygu cynnydd i lywio'r ffordd y datblygir gwasanaethau;
 - ymagwedd ragweithiol at gyfle cyfartal ac amrywiaeth;
 - safleoedd, cyfleusterau a chyfarpar addas a hygyrch.

Cod Ymarfer – Rheoliad 10 – Gofynion i ddarparu'r gwasanaeth yn unol â pholisïau a gweithdrefnau

- Bydd gan ddarparwyr y polisïau a'r gweithdrefnau ar waith fel sy'n ofynnol gan y Rheoliadau.
- Bydd y polisïau a'r gweithdrefnau yn gymesur â'r gwasanaeth sy'n cael ei ddarparu yn unol â'r datganiad o ddiben. Lle bo'n berthnasol, bydd y polisïau a'r gweithdrefnau'n cymryd i ystyriaeth anghenion aelodau eraill o aelwyd y rhiant maeth.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod polisïau a gweithdrefnau'n adlewyrchu'r trefniadau ar gyfer gwyliau tymor byr i blant, lle darperir y rhain gan y darparwr.
- Bydd y polisïau a'r gweithdrefnau:
 - yn cyd-fynd ag unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol cyfredol;
 - yn cynnig arweiniad i staff i sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei ddarparu yn unol â'r datganiad o ddiben;
 - yn nodi'r gofynion i hysbysu plant, rhieni maeth a staff am sut y mae'r gwasanaeth maethu yn cael ei ddarparu.
- Bydd y polisïau, y gweithdrefnau a'r arferion yn cael eu hadolygu a'u diweddarau yng ngoleuni newidiadau i arferion, deddfwriaeth sy'n newid ac argymhellion ynglŷn â'r arferion gorau.

- Bydd y staff, y plant a'r rhieni maeth sy'n defnyddio'r gwasanaeth yn cael y cyfle i ymwneud â datblygu polisïau a gweithdrefnau.
- Os gwneir newidiadau i'r datganiad o ddiben, bydd y polisïau a'r gweithdrefnau'n cael eu hadolygu a'u diweddarau i adlewyrchu'r newidiadau.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod staff yn gallu cael gafael ar y polisïau a'r gweithdrefnau sy'n eu cefnogi yn eu rôl o sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i'r plant, a bod ganddynt wybodaeth amdanynt ac yn eu deall.
- Bydd yr holl bolisïau a gweithdrefnau ar gael ar gais i'r plentyn, ei gynrychiolwyr, y rhieni maeth a, lle bo hynny'n briodol, yr awdurdod ardal perthnasol.

Llinell Ymholi 5: Y graddau y mae'r gwasanaeth yn cael ei ddarparu yn unol â'r datganiad o ddiben. (*Rheoliad 4, 5*)

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 4 – Cynnwys y datganiad o ddiben

- Mae'r datganiad o ddiben yn hanfodol i'r gwasanaeth. Rhaid iddo:
 - ddisgrifio'n gywir y gwasanaethau a ddarperir;
 - dweud ymhle a sut y darperir y gwasanaeth hwn;
 - nodi'r trefniadau i gefnogi sut caiff y gwasanaeth ei ddarparu.
- Rhaid iddo gynnwys yr wybodaeth sydd wedi'i nodi yn Atodlen 1 i'r Rheoliadau.
- Wrth baratoi datganiad o ddiben, mae'r darparwr yn rhoi sylw i unrhyw ganllawiau ynghylch datganiad o ddiben a ddarparwyd gan Arolygiaeth Gofal Cymru.

Cod Ymarfer – Rheoliad 5 – Gofynion mewn perthynas â'r datganiad o ddiben

- Bydd darparwyr yn adolygu ac yn diweddarau'r datganiad o ddiben bob blwyddyn, o leiaf, neu'n gynt pan fydd newidiadau'n cael eu gwneud i'r gwasanaethau a ddarperir.
- Os bwriedir newid y gwasanaethau a ddarperir, bydd y datganiad o ddiben yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu'r newid hwnnw. Bydd y darparwr yn rhoi gwybod i'r personau hynny a nodir yn rheoliad 5(4) 28 diwrnod cyn i'r newidiadau gael eu gwneud. Mae enghreifftiau o hyn yn cynnwys newidiadau i'r trefniadau neu'r lefelau staffio arferol fel sydd wedi'u nodi yn y datganiad o ddiben sy'n bodoli'n barod.
- Os cynigir newid i'r datganiad o ddiben, bydd y darparwr yn darparu i Arolygiaeth Gofal Cymru unrhyw wybodaeth ychwanegol y gallai fod ei hangen arni i fod yn fodlon bod yr awdurdod lleol yn gallu darparu'r gwasanaethau a gynigir.
- Os caiff y datganiad o ddiben ei ddiweddarau, cedwir cofnod o'r fersiwn newydd a'r dyddiad diwygio.
- Bydd copi o'r datganiad o ddiben ar gael yn hwylus i'r rhai a restrir yn rheoliadau 5(4) a (5).

Llinell Ymholi 6: Y graddau y mae trefniadau ar waith i sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei oruchwyllo'n effeithiol, drwy brosesau sicrhau ansawdd parhaus sy'n adolygu safonau gofal a chydymffurfiaeth â rheoliadau a bod y wybodaeth a'r safbwyntiau a gesglir yn cael eu defnyddio er mwyn datblygu a gwella'r gwasanaeth yn barhaus. (**Rheoliad 6, 46-48, 51-52**)

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 6 – Gofynion mewn perthynas â monitro a gwella

- Bydd gan ddarparwyr systemau a phrosesau i fonitro, adolygu a gwella ansawdd y gwasanaeth. Bydd hyn yn cynnwys nodi:
 - pwy sy'n gyfrifol am sicrhau bod hyn yn cael ei wneud;
 - sut y bydd hyn yn cael ei wneud;
 - pa mor aml y bydd hyn yn digwydd;
 - sut y bydd y canlyniadau'n cael eu bwydo'n ôl i uwchswyddogion ac aelodau etholedig yr awdurdod lleol ac yn cael eu hystyried ganddynt.
- Bydd canlyniad unrhyw adolygiad yn cael ei ddadansoddi a'i adolygu gan bobl sydd â'r wybodaeth, y sgiliau a'r cymhwysedd priodol i ddeall ei arwyddocâd ac i gymryd camau i sicrhau bod pethau'n gwella. Bydd darparwyr yn ceisio cyngor proffesiynol/arbenigol yn ôl yr angen ac yn brydlon i helpu i sicrhau gwelliannau.
- Bydd darparwyr yn gallu dangos sut y maent:
 - wedi dadansoddi'r wybodaeth a gasglwyd ac ymateb iddi;
 - wedi defnyddio'r wybodaeth i wella pethau.
- Bydd darparwyr yn monitro'r cynnydd o'i gymharu â chynlluniau i wella ansawdd a diogelwch gwasanaethau ac yn cymryd camau priodol ar unwaith oni lwyddir i sicrhau'r cynnydd disgwylidig.
- Bydd y systemau a'r prosesau'n cael eu hadolygu'n barhaus i sicrhau eu bod yn galluogi'r darparwr i weld ymhle y mae neu y gallai rhywbeth amharu ar ansawdd gwasanaethau ac i alluogi ymateb prydlon priodol.
- Fel rhan o'r broses adolygu ansawdd, bydd darparwyr:
 - yn annog adborth;
 - yn ceisio barn y plant perthnasol a rhanddeiliaid eraill am ansawdd y gwasanaeth;
 - yn gallu dangos eu bod wedi gwneud hyn a natur yr adborth y maent wedi'i gael.
- Bydd y dulliau a ddefnyddir i gysylltu â'r rhai a restrir yn rheoliad 6(2) ac i gael eu barn yn briodol i'w hoed, lefel eu

dealltwriaeth ac yn ystyried unrhyw gyflwr penodol a/neu anghenion cyfathrebu. Bydd cyfranogiad plant yn unol â'r canllawiau cenedlaethol.

Cod Ymarfer – Rheoliad 46 – Goruchwylio digonolrwydd adnoddau

- Bydd gan y rheolwr yn sicrhau bod systemau a phrosesau ar waith i'w alluogi i lunio'r adroddiadau chwarterol hyn.

Cod Ymarfer – Rheoliad 47 – Adroddiadau eraill i ddarparwr yr awdurdod lleol

- Bydd y rheolwr yn sicrhau bod systemau a phrosesau ar waith i gasglu a darparu gwybodaeth am y gwasanaeth ac am unrhyw feysydd y mae angen, o bosibl, eu goruchwylio'n agosach neu eu hystyried a/neu eu gwella. Mae hyn yn cynnwys y canlynol, ond nid yw'n gyfyngedig iddynt:
 - trosiant staff;
 - lefelau salwch staff;
 - cwynion;
 - materion diogelu;
 - adroddiadau arolygu gan Arolygiaeth Gofal Cymru;
 - canlyniadau arolygiadau a/neu adroddiadau gan yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch a'r gwasanaeth tân.
- Bydd y rheolwr yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith fel eu bod yn gallu rhoi gwybod ar unwaith i uwch-swyddogion / aelodau etholedig os yw'r gwasanaeth:
 - yn methu â chydymffurfio â pholisïau a gweithdrefnau;
 - yn methu â chyflawni neu roi sylw i faterion a godwyd mewn adroddiadau arolygu neu os na all wneud hynny;
 - yn darparu'r gwasanaeth mewn modd sy'n groes i'r datganiad o ddiben.

Cod Ymarfer – Rheoliad 48 – Ymgysylltu â phlant ac eraill

- Bydd y rheolwr yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith i'w alluogi i roi adborth ar bob agwedd ar y gwasanaeth a ddarperir. Bydd yn sicrhau bod y trefniadau hyn yn hygyrch a'u bod yn ystyried barn pob un o'r rheini a restrir o dan adrannau (a) i (d).
- Bydd y rheolwr yn sicrhau bod y dulliau a ddefnyddir i gysylltu â phlant sy'n defnyddio'r gwasanaeth maethu, ac i gael eu barn, yn briodol i'w hoed a lefel eu dealltwriaeth ac yn ystyried unrhyw nodwedd benodol neu angen o ran cyfathrebu.
- Bydd gan y rheolwr berthynas gadarnhaol â phobl y tu allan i'r gwasanaeth, a bydd ar gael yn hwylus i'r bobl hynny. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:
 - unrhyw riant i blentyn a leolir gyda'r darparwr;
 - rhieni maeth;

- awdurdodau ardal (lle bo hynny'n briodol);
- rheoleiddwyr;
- cyrff proffesiynol.

Cod Ymarfer – Rheoliad 51 – Dyletswydd i sicrhau bod polisïau a gweithdrefnau yn gyfredol

- Bydd y rheolwr yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith i adolygu polisïau a gweithdrefnau yn unol â rheoliad 10, yn unol â'r Rheoliadau hyn.
- Bydd y rheolwr yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith fel bod staff a rhieni maeth yn gallu cael gafael ar y polisïau a'r gweithdrefnau i'w helpu i sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i'r plentyn sy'n defnyddio'r gwasanaeth, a'u bod yn gwybod am y polisïau a'r gweithdrefnau hynny ac yn eu deall.

Cod Ymarfer – Rheoliad 52 – Adolygiad o ansawdd y gofal

- Bydd gan y rheolwr drefniadau addas ar waith i asesu, monitro a gwella ansawdd a diogelwch y gwasanaeth maethu. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:
 - casglu a dadansoddi'r adborth gan y rheini a restrir o dan reoliad 48(1);
 - materion a gwersi a ddysgwyr wrth ddadansoddi cwynion a materion diogelu;
 - patrymau a thueddiadau a nodwyd drwy ddadansoddi hysbysiadau, materion diogelu, pryderon a chwynion, chwythu'r chwiban;
 - canlyniad unrhyw adroddiadau arolygu gan Arolygiaeth Gofal Cymru;
 - archwiliadau o gyfrion.
- Bydd y rheolwr yn sicrhau bod y systemau a'r prosesau archwilio ar gyfer monitro'r gwasanaeth yn rhoi sicrwydd bod gwasanaeth o ansawdd uchel yn cael ei ddarparu sy'n cyflawni'r canlyniadau gorau posibl i blant.
- Bydd gan y rheolwr drefniadau addas i sicrhau bod y systemau a'r prosesau'n cael eu hadolygu'n barhaus i sicrhau eu bod yn galluogi'r rheolwr i weld ymhle y mae neu y gallai rhywbeth amharu ar ansawdd a/neu ddiogelwch gwasanaethau ac i alluogi ymateb prydlon priodol.
- Bydd gan y rheolwr drefniadau addas i sicrhau bod pob adborth yn cael ei gydnabod a'i gofnodi ac yn derbyn ymateb fel y bo'n briodol.
- Bydd gan y rheolwr drefniadau addas i sicrhau bod meysydd dysgu yn sgil cwynion, diogelu a chwythu'r chwiban yn cael eu rhannu gyda'r staff i wella'r gwasanaeth ac i annog arferion diogel a thosturiol ym maes gofal.
- Bydd y rheolwr yn sicrhau bod meysydd dysgu yn cael eu dadansoddi a bod argymhellion yn cael eu gwneud uwchswyddogion / aelodau etholedig yr awdurdod lleoli ynghylch sut ac ymhle y gellir gwella ansawdd a diogelwch y

gwasanaeth.

Llinell Ymholi 7: Y graddau y mae'r darparwr yn gweithredu diwylliant o fod yn agored, yn ddiwyll ac yn onest ar bob lefel ac yn sicrhau bod achosion posibl o wrthdaro buddiannau yn cael eu rheoli mewn ffordd agored. (**Rheoliad 11, 38**)

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 11 – Dyletswydd gonestrwydd

- Bydd gan ddarparwyr bolisiâu a gweithdrefnau sy'n gefn i ddiwylliant o fod yn agored ac yn dryloyw, a byddant yn sicrhau bod y staff i gyd yn ymwybodol ohonynt ac yn eu dilyn. Bydd y polisiâu a'r gweithdrefnau yn dilyn ac yn ystyried canllawiau Gofal Cymdeithasol Cymru ar y ddyletswydd gonestrwydd broffesiynol ar gyfer gweithwyr proffesiynol ym maes gofal cymdeithasol sydd wedi'u cofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru.
- Bydd darparwyr yn hybu diwylliant o onestrwydd sy'n cynnwys:
 - bod yn agored ac yn onest wrth ymgysylltu â'r rhai a restrir yn rheoliad 11;
 - darparu gwybodaeth am ddigwyddiadau a chanlyniad unrhyw ymchwiliadau sydd wedi'u cynnal;
 - cynnig ymddiheuriad am yr hyn sydd wedi digwydd, lle y bo'n briodol gwneud hynny.
- Bydd darparwyr yn cymryd camau i atal bwlio, erlid a/neu aflonyddu ac yn mynd i'r afael â'r rhain yn briodol, gyda golwg ar y ddyletswydd gonestrwydd, ac i ymchwilio i unrhyw ddigwyddiad lle mae'n bosibl bod aelod o'r bwrdd, rheolwr neu aelod o'r staff wedi rhwystro rhywun arall wrth iddo gyflawni ei ddyletswydd gonestrwydd.
- Bydd gan ddarparwyr system i sylwi ar achosion posibl o dorri'r ddyletswydd gonestrwydd gan staff sydd wedi'u cofrestru'n broffesiynol (fel y bo'n briodol), ac i ymdrin â hynny, gan gynnwys rhwystro rhywun arall wrth iddo gyflawni ei ddyletswydd gonestrwydd broffesiynol. Bydd camau i fynd i'r afael â thorri amodau o'r fath yn cynnwys, lle bo hynny'n briodol, cyfeirio rhywun at y rheoleiddiwr proffesiynol neu at gorff perthnasol arall.

Cod Ymarfer – Rheoliad 38 – Gwrthdaro buddiannau

- Bydd darparwyr yn cynnal systemau priodol ac yn cymryd pob cam rhesymol i sicrhau y nodir ac yr ymdrinnir ag achosion gwirioneddol neu ymddangosiadol o wrthdaro buddiannau ac y cofnodir hwy mewn ffordd agored.

Llinell Ymholi 8: Y graddau y gall plant, rhieni maeth a darpar rieni maeth gael gafael ar wybodaeth am y gwasanaeth er mwyn eu galluogi i feithrin dealltwriaeth glir ohono a bod cofnodion sy'n ymwneud â'r ffordd y caiff y gwasanaeth ei ddarparu yn gywir, yn hygyrch ac ar gael i'r plant a'u cynrychiolwyr. (*Rheoliad 12, 37, 50*)

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 12 – Gwybodaeth am y gwasanaeth ac ati

- Bydd llawlyfr ysgrifenedig ar gael i'r rhai a restrir yn rheoliad 12(2)(c) sy'n rhoi gwybodaeth am y gwasanaeth.
- Bydd y llawlyfr mewn iaith syml ac mewn fformat sy'n adlewyrchu anghenion, oedran a lefel ddealltwriaeth y sawl y bwriedir y gwasanaeth ar ei gyfer. Bydd y llawlyfr ar gael mewn fformatau a thrwy gyfryngau sydd ar gael yn hwylus ac yn briodol i'r gynulleidfa. Er enghraifft, iaith briodol ac iaith o ddewis yr unigolyn, print mawr, sain, cymhorthion cyfrifiadurol a gweledol. Os bydd gofyn, defnyddir y dull cyfathrebu a ffefrir gan y plentyn neu'r rhiant maeth i esbonio'r llawlyfr.
- Os bydd gofyn, rhoddir cymorth i blant a rhieni maeth ddeall cynnwys y llawlyfr a'r hyn mae'n ei olygu iddynt hwy.
- Bydd y llawlyfr yn rhestru'r meysydd sy'n ofynnol o dan Rheoliad 12(3) a bydd hefyd yn cynnwys y canlynol:
 - trefniadau ar gyfer cyflwyno'r plentyn i'r rhieni maeth a'u haelwyd;
 - ethos, diwylliant a blaenoriaethau'r gwasanaeth - gan gynnwys crynodeb o'r datganiad o ddiben;
 - rôl y rhieni maeth yn y broses arolygu gan Arolygiaeth Gofal Cymru;
 - sut i gael gafael ar yr adroddiad arolygu diweddaraf a luniwyd gan y rheoleiddiwr gwasanaethau;
 - y staff allweddol a fydd yn rhoi cymorth i'r plentyn a'r rhiant maeth;
 - sut i gysylltu â rheolwr gwasanaethau maethu'r awdurdod lleol;
 - y weithdrefn gwyno a sut y mae gwneud cwyn;
 - manylion cyswllt a rôl Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, Arolygiaeth Gofal Cymru a Chomisiynydd Plant Cymru;
 - cymorth i'r plentyn i gael gafael ar asiantaethau neu wasanaethau eraill, e.e. gwasanaethau gofal iechyd sylfaenol (meddyg teulu, deintydd, optometrydd, fferylllydd, ciropodydd, ymweliadau ysbyty, trafnidiaeth, gwasanaethau eirioli);
 - gwybodaeth am hawl plant sy'n derbyn gofal i gael gwasanaethau eirioli annibynnol a'r cymorth sydd ar gael i helpu'r plant i gael gafael ar wasanaethau ar fath;
 - gwybodaeth am y cymorth sydd ar gael i rieni maeth gan y darparwr;
 - y trefniadau i blant a rhieni maeth allu mynegi barn am y ffordd y mae'r gwasanaeth yn cael ei redeg;
 - sut y gall plant gael gafael ar eu cofnodion eu hunain.

Cod Ymarfer – Rheoliad 37 – Cofnodion mewn cysylltiad â gwasanaethau maethu

- Bydd polisi a gweithdrefn\u ar waith ar gyfer rheoli cofnodion. Mae hyn yn cynnwys:
 - Y cofnodion sydd i'w cadw gan y darparwr ynglŷn â'r plant a'r rhieni maeth sy'n defnyddio'r gwasanaeth;
 - y cofnodion dyddiol sydd i'w cadw gan y rhieni maeth ar gyfer unrhyw blentyn a leolir gyda hwy;
 - y cyfnodau amser y mae angen i'r darparwr a'r rhieni maeth gadw cofnodion ar eu cyfer.
- Bydd y staff yn ymwybodol o'r polisi a'r gweithdrefnau ac yn deall yn glir y gweithdrefnau ar gyfer cofnodi a rheoli cofnodion. Bydd hyn yn cynnwys hyfforddiant ym maes diogelu gwybodaeth a'r camau i'w cymryd os oes unrhyw beth wedi amharu ar ddiogelwch gwybodaeth bersonol.
- Bydd rhieni maeth yn cael gwybod am y polisi a'r weithdrefn ar gyfer cofnodi a rheoli cofnodion ac yn cael eu cefnogi i gofnodi'r digwyddiadau bywyd arwyddocaol i'r plentyn. Bydd rhieni maeth yn deall pa wybodaeth y mae angen iddynt ei throsglwyddo i'r darparwr am y plentyn.
- Bydd darparwyr yn cadw'r holl gofnodion sy'n ofynnol er mwyn amddiffyn unigolion a chynnal y gwasanaeth yn effeithlon yn unol â'r hyn a bennir yn Atodlen 2 i'r Rheoliadau.
- Bydd pob cofnod yn cael ei gadw'n ddiogel, yn cael ei ddiweddarau a bydd trefn dda arno. Byddant yn cael eu paratoi, eu cynnal a'u defnyddio yn unol â'r ddeddfwriaeth diogelu data a gofynion statudol eraill ac yn cael eu cadw am y cyfnod amser gofynnol fel y nodir yn rheoliad 37(1).
- Bydd cofnodion yn cael eu cadw'n ddiogel, gan gynnwys cofnodion electronig o dan warchodaeth cyfrinair.
- Bydd plant, rhieni maeth a staff yn cael gweld unrhyw gofnodion a'r wybodaeth a gedwir amdanynt gan y darparwr yn unol â gofynion cyfreithiol cyfredol.

Cod Ymarfer – Rheoliad 50 – Dyletswydd i sicrhau bod systemau yn eu lle ar gyfer cadw cofnodion

- Os bydd y cofnodion yn cael eu storio'n electronig, byddant yn ddiogel a bydd gan y staff godau mynediad unigol sy'n creu trywydd archwilio clir a fydd yn dangos pwy sydd wedi cofnodi a diwygio unrhyw wybodaeth.

Llinell Ymholi 9: Y graddau y mae plant a rhieni maeth yn cael cymorth gan wasanaeth sy'n darparu nifer briodol o staff addas sydd â'r wybodaeth, y cymhwysedd, y sgiliau a'r cymwysterau er mwyn darparu gwasanaeth sydd ei angen i gyflawni canlyniadau personol y plentyn. (*Rheoliad 7-9 28-33*)

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 7 – Gofyniad i benodi rheolwr awdurdod lleol

- Bydd darparwyr yn penodi swyddog i reoli'r gwasanaeth maethu.
- Lle y bo'n briodol, caiff darparwyr gwasanaeth benodi'r un rheolwr i reoli mwy nag un gwasanaeth (er enghraifft, ar lefel ranbarthol).
- Bydd darparwyr yn rhoi hysbysiad ysgrifenedig i Arolygiaeth Gofal Cymru yn ddi-oed, fel sy'n ofynnol o dan y Rheoliad.

Cod Ymarfer – Rheoliad 8 – Gofynion o ran addasrwydd ar gyfer penodi rheolwr

- Bydd gan ddarparwyr drefniadau addas i sicrhau bod y rheolwr yn addas ac yn alluog i redeg y gwasanaeth yn unol â'i ddatganiad o ddiben. Bydd hyn yn cynnwys sicrhau:
 - bod gan y rheolwr y cymwysterau priodol;
 - bod y rheolwr wedi'i gofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru os yw hynny'n ofynnol;
 - bod y rheolwr yn brofiadol o ran darparu gwasanaeth maethu;
 - bod y broses o archwilio cefndir darpar reolwyr yn cynnwys yr archwiliadau perthnasol sy'n ofynnol gan y ddeddfwriaeth i sicrhau'r darparwr bod yr unigolyn yn addas ac yn alluog i weithio gyda phlant.

Cod Ymarfer – Rheoliad 9 – Gofynion eraill mewn perthynas â'r rheolwr

- Bydd gan ddarparwyr drefniadau ar waith i gynnal trafodaethau ffurfiol a rheolaidd â'r rheolwr, ac i roi cymorth iddo.
- Bydd darparwyr yn cefnogi'r rheolwr i ddilyn hyfforddiant sy'n ei alluogi i gyflawni ei rôl yn effeithiol a chyflawni nodau'r gwasanaeth fel y maent wedi'u nodi yn y datganiad o ddiben ac yn unol â'r canllawiau ymarfer a argymhellir gan Gofal Cymdeithasol Cymru.
- Os na fydd rheolwr, neu os na fydd y rheolwr yn gallu cyflawni ei ddyletswyddau am ba reswm bynnag (er enghraifft am ei fod yn absennol o'i swydd oherwydd salwch), bydd y darparwr yn sicrhau bod trefniadau priodol a chadarn ar waith i reoli'r gwasanaeth yn ystod unrhyw gyfnod pan na fydd rheolwr yn y swydd.

Cod Ymarfer – Rheoliad 28 – Staffio – gofynion cyffredinol

- Bydd gan ddarparwyr ddull mesuradwy, systematig amlwg ar waith i bennu nifer y staff a'r ystod o sgiliau/cymwysterau sy'n ofynnol i gefnogi anghenion plant ac i gefnogi rhieni maeth a darpar rieni maeth. Mae hyn yn ystyried, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:
 - y datganiad o ddiben;
 - anghenion gofal a chymorth y plentyn;
 - cefnogi a goruchwyllo rhieni maeth i roi gofal a chymorth i blentyn.
- Bydd lefelau staffio a'r gymysgedd sgiliau'n cael eu hadolygu'n barhaus ac yn cael eu haddasu i ymateb i'r newid yn anghenion y gwasanaeth.
- Bydd trefniadau ar waith i ymateb i salwch neu absenoldeb staff er mwyn sicrhau bod plant a rhieni maeth yn cael y gefnogaeth briodol.
- Os bydd argyfwng, bydd gweithdrefnau i'w dilyn sy'n sicrhau bod digon o staff addas ar gael i ymateb i'r argyfwng ac i wneud gwaith arferol y gwasanaeth maethu.

Cod Ymarfer – Rheoliad 29 – Addasrwydd y staff

- Bydd gan ddarparwyr systemau trwyadl ar waith ar gyfer dethol ac archwilio cefndir pob ymgeisydd er mwyn penderfynu a ddylid eu penodi'n aelod staff neu wirfoddolwr ai peidio. Mae hyn yn cynnwys yr wybodaeth sydd yn Atodlen 3 o'r Rheoliadau. Mae hyn hefyd yn cynnwys sicrhau cywirdeb geirdaon a chofnodion cyflogaeth flaenorol.
- Os defnyddir staff asiantaeth, bydd darparwyr yn sicrhau bod yr un archwiliadau'n cael eu cynnal ar eu cyfer ag a gynhelir ar gyfer staff a gyflogir yn barhaol, a bydd ganddynt dystiolaeth i ddangos bod yr archwiliadau hyn wedi'u gwneud. Gallai hyn gynnwys cadarnhad a rhestrau gwirio a ddarperir gan unrhyw asiantaeth, os ydynt yn ddigon dibynadwy a chadarn.
- Bydd gan ddarparwyr broses ar waith i sicrhau bod staff wedi cofrestru'n briodol â rheoleiddiwr proffesiynol a'r cofrestrriad hwnnw'n un cyfredol lle bydd gofyn neu, lle bo hynny'n berthnasol, eu bod ar gofrestr wirfoddol achrededig.
- Wedi ystyried yr holl wybodaeth sydd ar gael, bydd darparwyr yn penderfynu a oes gan yr unigolyn y sgiliau, y cymwysterau a'r cymeriad da angenrheidiol i gyflawni'r rôl y mae'n cael ei gyflogi/ei roi ar waith i'w chyflawni.
- Os na fydd staff (gan gynnwys gwirfoddolwyr) bellach yn cyflawni'r meini prawf addasrwydd a nodir yn rheoliad 29(2), bydd y darparwyr yn cymryd camau priodol yn ddi-oed. Er enghraifft, gallai'r rhain gynnwys:
 - hyfforddi a mentora;
 - darparu hyfforddiant a goruchwyliaeth ychwanegol;
 - defnyddio gweithdrefnau disgyblu.
- Bydd darparwyr gwasanaethau yn sicrhau bod staff yn cydymffurfio â gofynion eu codau ymarfer proffesiynol a, lle bo hynny'n

briodol, bydd y darparwyr yn gwneud atgyfeiriadau i'r cyrff proffesiynol perthnasol pan godir cwestiwn am addasrwydd staff i ymarfer.

- Os bydd pryderon bod aelod staff wedi cam-drin unigolyn neu wedi achosi sefyllfa lle mae unigolyn yn wynebu risg o gael ei gam-drin, bydd y darparwr gwasanaeth yn rhoi gwybod yn ddi-oed i'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd ac unrhyw gorff cofrestru proffesiynol perthnasol.

Cod Ymarfer – Rheoliad 30 – Cefnogi a datblygu staff

- Bydd darparwyr yn sicrhau bod ganddynt raglen sefydlu sy'n galluogi pob aelod newydd o staff (gan gynnwys gwirfoddolwyr) i fod yn gymwys yn eu rolau a'u hymarfer ac yn eu galluogi i wneud cyfraniad cadarnhaol i lesiant y plant sy'n defnyddio'r gwasanaeth.
- Bydd gweithwyr gofal cymdeithasol yn cwblhau'r rhaglen sefydlu berthnasol sy'n ofynnol gan Gofal Cymdeithasol Cymru o fewn yr amserlenni sydd wedi'u diffinio yn ogystal ag unrhyw raglenni sefydlu sy'n benodol i'r gwasanaeth.
- Bydd staff yn gallu cael gafael ar gopïau o unrhyw godau ymarfer proffesiynol perthnasol a chanllawiau ymarfer, gan gynnwys unrhyw rhai a gyhoeddwyd gan Gofal Cymdeithasol Cymru. Bydd y safonau sydd yn y codau a'r canllawiau ymarfer hyn yn cael eu hyrwyddo'n frwd.
- Pan ddefnyddir staff asiantaeth, byddant yn cael cyflwyniad i'r gwasanaeth sy'n cynnwys y canlynol ond heb ei gyfyngu iddynt:
 - y datganiad o ddiben;
 - polisiâu a gweithdrefnau craidd;
 - trefniadau rheoli a goruchwyllo.
- Bydd staff yn cael eu goruchwyllo yn eu rôl i i'w helpu i bwyso a mesur eu hymarfer a sicrhau eu bod yn cynnal safon eu cymhwysedd proffesiynol. Bydd hyn yn cynnwys adborth am eu perfformiad gan blant sy'n defnyddio'r gwasanaeth a chan rieni maeth.
- Bydd y staff yn cwrdd i gael goruchwyliaeth un i un gyda'u rheolwr llinell neu swyddog cyfatebol, neu aelod uwch o'r staff, bob chwarter blwyddyn o leiaf.
- Bydd pob aelod o staff yn cael ei arfarnu bob blwyddyn a bydd hynny'n gyfle i roi adborth am eu perfformiad a nodi meysydd lle bydd angen hyfforddiant a datblygu er mwyn eu cynorthwyo yn eu rôl.
- Bydd anghenion aelodau unigol o'r staff o ran hyfforddiant, dysgu a datblygiad ychwanegol yn cael eu nodi o fewn eu mis cyntaf yn y swydd ac yn cael eu hadolygu drwy'r broses oruchwyllo ac arfarnu.
- Bydd staff yn cael cymorth i ddilyn hyfforddiant, i ddysgu ac i ddatblygu i'w galluogi i gyflawni gofynion eu rôl a diwallu anghenion plant sy'n defnyddio'r gwasanaeth, a rhieni maeth.
- Bydd darparwyr yn dadansoddi'r anghenion hyfforddi bob blwyddyn (neu'n amlach os bydd angen) er mwyn sicrhau bod gan

staff y sgiliau a'r cymhwysedd perthnasol i ddiwallu anghenion unigolion yn unol â'r datganiad o ddiben ar gyfer y gwasanaeth.

- Bydd darparwyr yn cadw cofnod ysgrifenedig o'r holl hyfforddiant a goruchwyliaeth y mae ac y bydd yr aelodau staff wedi ymgymryd ag ef.
- Bydd darparwyr yn cynorthwyo'r holl staff i gwblhau, lle bo hynny'n briodol:
 - hyfforddiant craidd;
 - cymwysterau angenrheidiol a fyddai'n eu galluogi i barhau i gyflawni eu rôl;
 - hyfforddiant a gweithgareddau sy'n ofynnol at ddibenion datblygiad proffesiynol parhaus;
 - hyfforddiant arall y tybir ei fod yn briodol gan y darparwr;
 - hyfforddiant craidd ac arbenigol sydd wedi'i nodi gan Gofal Cymdeithasol Cymru ar gyfer eu rôl.

Cod Ymarfer – Rheoliad 31 – Gwybodaeth ar gyfer staff

- Bydd darparwyr yn casglu gwybodaeth ac yn ei darparu ar gyfer y staff yn unol â'r datganiad o ddiben. Mae hyn yn cynnwys gwybodaeth am y materion canlynol:
 - ethos a diwylliant y gwasanaeth;
 - yr ymddygiad a ddisgwylir gan staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth;
 - rolau a chyfrifoldebau staff ac eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth;
 - polisïau a gweithdrefnau'r gwasanaeth;
 - y gofynion o ran cadw cofnodion;
 - cyfrinachedd a gofynion diogelu data;
 - gweithdrefnau disgyblu;
 - trefniadau ar gyfer rhoi gwybod am bryderon;
 - trefniadau ar gyfer pobl yn gweithio ar eu pen eu hunain.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod staff yn gallu cael gafael ar y copïau diweddaraf o'r holl bolisïau, gweithdrefnau a chodau ymarfer, a'u bod yn eu deall. Bydd darparwyr yn sicrhau bod staff wedi darllen y rhain yn ystod y cyfnod sefydlu ac yn profi dealltwriaeth y staff yn barhaus drwy eu goruchwyllo ac adolygu eu perfformiad.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod staff yn cyflawni eu dyletswyddau'n unol â gofynion y polisïau a'r gweithdrefnau.
- Mae'r holl staff yn cael disgrifiad swydd ysgrifenedig sy'n datgan yn glir eu cyfrifoldebau, y dyletswyddau y disgwylir iddynt eu cyflawni ar y pryd a'u llinell atebolrwydd.
- Cynhelir cyfarfodydd staff rheolaidd (o leiaf chwech bob blwyddyn), bydd y materion a drafodir yn cael eu cofnodi a chymerir camau priodol yn eu sgil.

Cod Ymarfer – Rheoliad 32 – Gweithdrefnau disgyblu

- Bydd gan ddarparwyr weithdrefn ddisgyblu, yn unol â chyfreithiau cyflogaeth cyfredol, i ymdrin â pherfformiad ac ymddygiad cyflogeion. Mae hyn yn cynnwys:
 - gwybodaeth ynghylch yr hyn sy'n ymddygiad derbynol ac yn ymddygiad annerbynol a pha gamau a gymerir os bydd pryderon am ymddygiad staff;
 - y trefniadau i aelod staff gael ei atal o'i waith (neu ei drosglwyddo i wneud dyletswyddau eraill) tra cynhelir ymchwiliad i unrhyw honiadau o gamymddwyn difrifol, gan gynnwys honiadau o gam-drin neu bryderon difrifol ynglŷn â diogelwch neu lesiant plant.
- Os bydd y darparwr yn cymryd camau disgyblu yn erbyn gweithiwr a bod y gweithiwr yn gadael cyn i'r broses ddisgyblu ddod i ben, bydd y darparwr yn ystyried a ddylid cyfeirio'r achos at yr heddlu, y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd, Gofal Cymdeithasol Cymru neu unrhyw gorff proffesiynol arall.
- Os bydd cwestiwn ynghylch addasrwydd gwirfoddolwr i ymarfer, oherwydd unrhyw gamymddwyn honedig a/neu ddiffyg gallu sy'n peri pryder, bydd y darparwr yn cymryd camau priodol ac amserol. Gallai hyn gynnwys:
 - dod â'r trefniant gwirfoddoli i ben;
 - dod â'r trefniant gwirfoddoli i ben;
 - cyfeirio'r mater at y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd neu at yr heddlu, lle bo hynny'n briodol.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod y staff yn ymwybodol o'r gweithdrefnau disgyblu a'r gweithdrefnau cwyno, ac yn eu deall.
- Bydd adroddiad ysgrifenedig am unrhyw ymchwiliadau disgyblu a'r camau a gymerir yn cael ei gadw ar ffeil y gweithiwr yn unol â'r ddeddfwriaeth ar gyflogaeth a diogelu data.

Cod Ymarfer – Rheoliad 33 – Cyfyngiadau ar gyflogaeth – cyfeiriwch at Reoliad 33

Llinell Ymholi 10: Y graddau y mae pobl sy'n gweithio yn y gwasanaeth yn cael eu cefnogi i leisio pryderon am y gwasanaeth drwy weithdrefnau chwythu'r chwiban. (*Rheoliad 40, 53*)

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 40 – Chwythu'r Chwiban

- Bydd polisi chwythu'r chwiban hygyrch ar waith, yn cynnwys: Bydd hyn yn cynnwys y canlynol:
 - y drefn ar gyfer lleisio pryder;
 - y trefniadau diogelu ar gyfer staff, rhieni maeth neu ddarpar rieni maeth sy'n codi pryder;
 - sut yr ymchwilir i bryderon.
- Bydd staff yn gwybod sut mae lleisio pryderon ac wedi cael hyfforddiant ar hynny. Bydd mecanweithiau a chymorth ar gael i'w galluogi i wneud hyn.
- Dylid cael cydsyniad (lle bo hynny'n ymarferol) i ddatgelu manylion am bryder, lle bo angen, er mwyn galluogi cynnal ymchwiliad effeithiol. Dylid sicrhau cyfrinachedd drwy gydol y broses ymchwilio oni fydd rhwymedigaethau proffesiynol neu statudol sy'n golygu na fyddai hyn yn bosibl, ee rhai'n ymwneud â diogelu.
- Ni fydd unigolion yn wynebu erledigaeth, gwahaniaethu nac unrhyw anfantais arall yn sgil mynegi eu pryderon.
- Gweithredir yn brydlon ar unrhyw honiadau ac achosion o gam-drin, yn unol â pholisi a gweithdrefnau diogelu'r darparwr. Mae hyn yn cynnwys:
 - cynnal adolygiad i benderfynu ar lefel yr ymchwiliad a'r camau gweithredu y mae angen eu cymryd ar unwaith, gan gynnwys a oes gofyn cyfeirio'r achos at yr awdurdodau priodol i ymchwilio iddo. (Gallai hyn olygu gofyn am gyngor gan Arolygiaeth Gofal Cymru neu gan staff diogelu yn yr awdurdod lleol);
 - lle gwelir bod lle i wella, neu fethiant mewn gwasanaethau, gweithredir ar y rhain yn ddi-oed;
 - sicrhau bod staff ac eraill sy'n ymwneud ag ymchwilio i bryderon yn meddu ar y lefel gywir o wybodaeth a sgiliau;
 - sicrhau bod staff ac eraill sy'n rhan o'r ymchwiliad yn deall y prosesau'n ymwneud â diogelu ac ymateb i bryderon.
- Cedwir cofnodion o bryderon a chânt eu monitro i nodi tueddiadau a meysydd risg lle y gallai fod angen cymryd camau. Adroddir ar y camau a gymerir wrth ymateb i chwythu'r chwiban yn fel rhan o'r trefniadau llywodraethu.

Cod Ymarfer – Rheoliad 53 – Cymorth ar gyfer codi pryderon

- Bydd y rheolwr yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith ar gyfer y canlynol:
 - bod staff yn ymwybodol o'r polisi chwythu'r chwiban ac yn ei ddeall;
 - bod staff yn deall na fydd dim goddefgarwch i ofal gwael neu fethiant i ddiogelu llesiant plant;

- bod staff yn cael eu hannog a'u cefnogi i roi gwybod am faterion;
- bod staff, gofalwyr maeth a phlant yn deall bod croeso ac anogaeth iddynt fynegi pryderon, ac na fydd hynny'n cael ei anwybyddu.

Llinell Ymholi 11: Y graddau y mae plant yn cael eu cefnogi i reoli eu harian. (*Rheoliad 45*)**Sut beth yw da****Cod Ymarfer – Rheoliad 45 - Cefnogi plant i reoli eu harian**

- Bydd polisi a gweithdrefnau ar waith nodi trefniadau ar gyfer cefnogi rhieni maeth i helpu'r plant i reoli eu harian. Mae hyn yn cynnwys:
 - sut y mae plant yn cael eu hannog a'u cefnogi i drin eu harian eu hunain;
 - sut y rhoddir cymorth i blant, gan gynnwys agor a rheoli cyfrifon banc unigol, cyllidebu a gwneud penderfyniadau am wario;
 - sut y rhoddir cymorth i blant i ddeall a rheoli unrhyw beryglon cysylltiedig;
 - sut y rhoddir cymorth i blant ddeall a chael gafael ar unrhyw lwfansau ariannol y gallai fod ganddynt hawl iddynt, lle bo hynny'n berthnasol;
 - sut y bydd cofnodion a derbynebau'n ymwneud â chynilion plentyn yn cael eu trin pan fydd lleoliad yn dod i ben.
- Os na fydd plant yn gallu rheoli eu harian eu hunain, bydd gan y darparwr gwasanaeth drefniadau i sicrhau bod y rhieni maeth yn cadw cofnodion a derbynebau ar gyfer unrhyw drafodion ariannol a wneir ar eu rhan.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod trefniadau ar waith i oruchwyllo a monitro cynilion plant.

Llinell Ymholi 12: Y graddau y mae'r gwasanaeth yn hyrwyddo polisi a gweithdrefn gwyno hawdd i bobl eu defnyddio ac yn dangos ei fod yn dysgu yn sgil cwynion i wella'r gwasanaeth. (*Rheoliad 39, 49*)

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 39 – Polisi a gweithdrefn gwyno

- Bydd gan y darparwyr bolisi cwynion hygyrch sy'n cynnwys, lle bo hynny'n briodol, gam datrys anffurfiol ac sy'n esbonio:
 - pwy all wneud cwyn ac mewn perthynas â beth;
 - at bwy y dylid mynd i drafod pryder/cwyn;
 - sut y gellir rhoi cymorth i blant, rhieni maeth a rhieni biolegol i wneud cwyn;
 - gwybodaeth ynghylch cael gafael ar eiriolaeth annibynnol, os yw ar gael;
 - sut yr ymdrinnir â chwynion;
 - camau ac amserlenni'r broses.
- Bydd y polisi mewn fformat hawdd ei ddarllen, wedi'i hysbysebu'n dda, ar gael yn hwylus ac yn hygyrch i blant a rhieni maeth, eu teuluoedd, y staff ac eraill sy'n gweithio i'r gwasanaeth.
- Bydd gwybodaeth ynghylch ffyrdd eraill o gwyno wedi'i chynnwys er mwyn helpu'r rhai sy'n cwyno os nad ydynt yn fodlon â chamau gweithredu'r darparwr. Er enghraifft, gwybodaeth am weithdrefn gwynion yr awdurdod lleoli, Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a Chomisiynydd Plant Cymru.
- Bydd unigolion yn gallu cwyno yn ysgrifenedig neu ar lafar wrth y staff.
- Bydd staff yn ymwybodol o'r polisi cwyno ac yn deall sut mae ymateb yn briodol i gwynion.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod unrhyw sylwadau neu gwynion yn cael eu cadarnhau, yn cael sylw'n ddi-oed a bod yr achwynydd yn cael gwybod am unrhyw ddatblygiadau, oni bai fod y cwynion wedi'u gwneud yn ddienw.
- Bydd adroddiad ysgrifenedig yn cael ei ddarparu i'r achwynydd yn nodi canlyniad y gŵyn ac unrhyw gamau i'w cymryd.
- Dylid cael cydsyniad (lle bo hynny'n ymarferol) i ddatgelu manylion am gŵyn, lle bo angen, er mwyn galluogi cynnal ymhwiliad effeithiol. Dylid sicrhau cyfrinachedd drwy gydol y broses gwyno oni fydd rhwymedigaethau proffesiynol neu statudol sy'n golygu na fyddai hyn yn bosibl, ee rhai'n ymwneud â diogelu.
- Ni fydd plant, eu rhieni na'u rhieni maeth yn wynebu erledigaeth, gwahaniaethu nac unrhyw anfantais arall oherwydd iddynt gyflwyno sylwadau neu gwynion.
- Bydd systemau ar waith i sicrhau bod pob cwyn yn cael ei hystyried yn unol â'r amserlenni sydd wedi'u nodi ym mholisi cwynion y darparwr gwasanaeth. Bydd hyn yn cynnwys y canlynol:
 - cynnal adolygiad i bennu lefel yr ymchwiliad a'r camau y bydd gofyn eu cymryd ar unwaith, gan gynnwys a oes gofyn

cyfeirio'r achos at yr awdurdodau priodol er mwyn cynnal ymchwiliad. Gallai hyn gynnwys Arolygiaeth Gofal Cymru neu dimau diogelu'r awdurdod lleol;

- os gwelir bod meysydd lle mae angen gwella neu lle mae'r gwasanaeth yn methu, gweithredu ar y rhain ar unwaith.
- Bydd gan staff a phobl eraill sy'n ymwneud ag ymchwilio i gwynion y lefel gywir o wybodaeth a sgiliau i wneud hyn. Byddant yn deall proses gwyno'r darparwr a byddant yn gyfarwydd ag unrhyw ganllawiau cyfredol cysylltiedig.
- Bydd cofnodion o gwynion yn cael eu cadw a'u monitro i nodi tueddiadau a meysydd risg lle y gall fod angen cymryd camau rhagataliol.
- Adroddir ar y camau a gymerir i ymateb i gwynion, fel rhan o'r trefniadau llywodraethu ar gyfer y gwasanaeth.

Cod Ymarfer – Rheoliad 49 – Dyletswydd i sicrhau bod systemau yn eu lle i gofnodi cwynion

- Bydd y rheolwr yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith ar gyfer cofnodi'r materion a restrir yn rheoliadau 37 a 50.
- Bydd gan y rheolwr systemau a phrosesau ar waith i sicrhau bod unrhyw gofnodion yn glir a chywir ac yn cael eu cadw'n ddiogel.

Llinell Ymholi 13: Y graddau y mae rhieni maeth yn cael y wybodaeth, yr hyfforddiant, y cyngor a'r cymorth sydd eu hangen arnynt a'u goruchwyllo'n briodol, er mwyn diwallu anghenion gofal a chymorth y plant sydd wedi'u lleoli gyda nhw. (*Rheoliad 15, 41-44*)

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 15 – Cydymffurfedd â'r cytundeb gofal maeth

- Bydd gan ddarparwyr gytundebau gofal maeth ar waith gyda rhieni maeth cymeradwy, yn unol ag Atodlen 3 i'r Rheoliadau Paneli Maethu.
- Bydd gan ddarparwyr drefniadau effeithiol i fonitro ac adolygu'r rhwymedigaethau a osodir ar rieni maeth drwy'r cytundeb gofal maeth.
- Bydd gan ddarparwyr drefniadau i sicrhau bod rhieni maeth yn cael cymorth i ddeall a chyflawni'r gofynion a osodir arnynt drwy'r cytundeb gofal maeth.
- Bydd gan ddarparwyr drefniadau effeithiol i sicrhau bod rhieni maeth yn cymryd camau i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r cytundeb gofal maeth os gwelir nad ydynt yn gwneud hynny.

Cod Ymarfer – Rheoliad 41 – Cymorth, hyfforddiant a gwybodaeth i rieni maeth

- Bydd darparwyr yn sicrhau bod rhieni maeth yn cael y cymorth, yr hyfforddiant angenrheidiol i'w galluogi i ddarparu gofal a chymorth i unrhyw blentyn y maent yn ei faethu yn unol â chynllun gofal a chymorth / cynllun llwybr y plentyn.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod unrhyw hyfforddiant (sefydlu, parhau neu fel arall) a gaiff ei ddarparu i rieni maeth yn cydfynd â'r canllawiau cenedlaethol.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod rhieni maeth yn ymwybodol o'r cymorth sydd ar gael iddynt os gwneir honiad / cwyn yn eu herbyn, ee cymorth gan Fosterline Cymru.
- Bydd gan ddarparwyr gwasanethau drefniadau i gefnogi rhieni maeth y tu allan i oriau swyddfa arferol, a bydd rhieni maeth yn gyfarwydd â'r trefniadau hyn.
- Bydd darparwyr yn darparu hyfforddiant, gwybodaeth a chynghor yn ôl yr angen i ddarpar rieni maeth, neu byddant yn trefnu bod y ddarpariaeth ar gael.
- Bydd gan ddarparwyr drefniadau i fonitro ac adolygu'r cymorth a'r cyngor, yr hyfforddiant a'r wybodaeth a roddir i rieni maeth a darpar rieni maeth. Bydd hyn yn bwydo i'r Adolygiad Ansawdd.

Cod Ymarfer – Rheoliad 42 – Polisiâu a gweithdrefnau i rieni maeth

- Bydd gan ddarparwyr drefniadau ar waith i sicrhau bod rhieni maeth yn gyfarwydd â'r polisïau a'r gweithdrefnau a nodir yn y Rheoliadau.

Cod Ymarfer – Rheoliad 43 – Goruchwyllo

- Bydd gan ddarparwyr drefniadau ar waith i oruchwyllo'r rheini maeth a rhoi cyngor a chymorth yn ôl yr angen.
- Bydd darparwyr yn sicrhau bod pwrpas clir i unrhyw gyfarfodydd goruchwyllo gyda rheini maeth, a bod cofnodion yn cael eu cadw.

Cod Ymarfer – Rheoliad 44 – Perthnasoedd gwaith effeithiol

- Bydd darparwyr yn helpu rhieni maeth i ddatblygu a chynnal perthynas gadarnhaol â'r plentyn sydd wedi'i leoli gyda nhw.

Llinell Ymholi 17: Y graddau y mae darparwyr yn sicrhau bod gofal a chymorth yn cael eu darparu ar gyfer plant mewn lleoliad ac amgylchedd â chyfleusterau a, lle y bo hynny'n berthnasol, ag unrhyw gyfleusterau ac offer sy'n hyrwyddo cyflawni eu canlyniadau personol. (*Rheoliad 34-36*)

Sut beth yw da

Cod Ymarfer – Rheoliad 34 – Mangreoedd, cyfleusterau a chyfarpar – darparwyr awdurdodau lleol

- Bydd lleoliad, cynllun a maint yr eiddo, ynghyd ag unrhyw gyfleusterau a chyfarpar a ddefnyddir, yn addas ar gyfer y gwasanaeth fel y mae wedi'i ddisgrifio yn y datganiad o ddiben.

Cod Ymarfer – Rheoliad 35 – Digonolrwydd mangreoedd

- Bydd gan ddarparwyr le addas yn y safle, megis ystafell gyfarfod a rennir, i sicrhau preifatrwydd ar gyfer goruchwyllo staff.
- Bydd cofnodion yn cael eu cadw'n ddiogel yn unol â gofynion deddfwriaethol.

Cod Ymarfer – Rheoliad 36 – Mangreoedd, cyfleusterau a chyfarpar – rhieni maeth

- Bydd gan ddarparwyr drefniadau i fonitro'r safle, y cyfleusterau a'r offer a ddefnyddir gan rieni maeth i ddarparu gofal a chymorth i blentyn sydd wedi'i leoli gyda nhw.